

# inFORUM č.29/90

28. KVĚTEN

informační bulletin koordinačního centra o.ř.

## DOKUMENT CHARTY 77

Praha 22. 5. (VIA) - Charta 77 vydala dnes dokument číslo 11/90, který uvádíme v plném znění:

### Slovo ke spoluobčanům II.

Před třemi lety zveřejnila Charta 77 dokument, který nazvala "Slovo ke spoluobčanům". Je v něm vyjádřena filosofie demokratické obnovy a zhruba jsou zde načrtnuty i cesty, jak jí uskutečnit. Byla to výzva adresovaná nikoliv národu, zástupcům či sociálním skupinám, byla to výzva jednotlivým lidem, oslovující jejich odpovědnost a touhu po svobodě.

"K čemu zde vyzýváme", praví se hned v úvodu, "není nic jiného a nic víc, než odvaha stát se občany v plném, tvořivém a nejsilnějším slova smyslu. Bez občanů není a nikdy nebude demokracie. Občanství však není pouze statut. Především a hlavně to je určitý lidský postoj. Zda budeme skutečně svědomivými a důstojnými občany, vědomými si své spoluodpovědnosti za stav celku a jednajících v souladu s ní, záleží tedy ve velké míře na nás samotných."

Po pestrém výčtu praktických možností, jak uplatnit občanskou aktivitu v různých oblastech společenského dění, Charta říká: "Domníváme se, že nenásilný odpor proti všemu zlému, tolerance, slušnost, otevřenost pravdě i jinému názoru a trpělivá vytrvalost, jsou těmi nejlepšími nástroji, kterých může naše společnost užít v nadcházejícím boji za svou emancipaci, za společenskou obnovu a demokratický pořádek."

"Slovo ke spoluobčanům" žádalo, "aby se (lidé) vzpamatovali do své svobody a uvědomili si naděje plný obsah hesla, které bylo dáno do vínku modernímu československému státu."

Tenkrát se ještě mnoha lidem zdál být nerealistickým požadavek "začít hned zítra říkat pravdu", když se za pravdu zavíralo. A jiným byla zas Charta málo revoluční, protože se programově orientovala na pokojné prosazení změn. Běh věcí však prokázal, že "Slovo ke spoluobčanům" nebylo nerealistické, ale že našlo vnímavé adresáty, kteří se rozhodli dát najevo, co si myslí, a to nejen v zaměstnání nebo peticemi, ale i na náměstích našich měst. Nebyly jich zpočátku nepřehledné zástupy, ale jen stovky nebo tisíce. Velké změny však začínají skoro vždycky tím, že se nejdříve jen nepočetná skupina rozhodne "říkat pravdu".

Tato zkušenost vybízí a snad i opravňuje, abychom se i dnes, v nové situaci, na vás obrátili ani ne tak s výzvou k akci, jako spíše ke společnému zamyšlení.

Každou skutečně důležitou společenskou proměnu předchází proměna v lidské mysli. Chce-li si člověk lépe uspořádat svůj domov, musí si nejdříve udělat pořádek sám v sobě. V dnešní převratné době se to však leckdo pokouší ošvindlovat. Proto je najednou tolik spravedlivých, kteří se nikdy nemýlili, nikdy nezapřeli poznanou pravdu a vždy byli na výši doby. Hanba není přiznat si, že jsem se mýlil, nebo že jsem se bál; vždyť bylo čeho se bát. Nepoctivé však je snažit se to v sobě překřičet siláckými gesty teď, kdy už mě to nic nestojí. Nehezky je pohled na opožděné bojovníky, kteří ještě včera poslušně volili kandidáty Národní fronty, zdravili mávátky místodržitele - a teď je jim najednou všechno málo radikální a málo nesmlouvavé. A pak jsou lidé, kteří chápou svobodu ne jako šanci pro odpovědné občanství, ale jako výzvu svým loktům.

Masaryk si kdysi postěžoval Čapkovi: "Každý úspěšný převrat vynese napovrch

mnoho parvenů, křiklounů a falešných proroků. I my máme své; po ovoci poznáte je a poznají se konečně všichni."

Vyzýváme-li ke kritické sebereflexi, mříme tím i do vlastních řad. Tomu, kdo se choval jako občan v těžkých dobách, sluší skromnost a ne chvaštounství. Nejen disidenti, ale i každá msminka, která učila své děti říkat pravdu a nehrbit se před vrchností, připravovala porážku totality.

Na druhé straně bychom si měli vážit statečnosti a nenechat jí tupit lidmi, kteří opatrně čekali, jak zápas dopadne, a nyní by chtěli soudit živé i mrtvé. Nezapomínejme, že to byl právě totalitní režim, který se instinktivně bál lidí statečných a důsledně preferoval pokrytectví a zbabělost. Nebylo náhodou, že se v kriminálech padesátých let setkala elita domácího a zahraničního odboje. Despotie nemá ráda lidi neobrožeré, protože s nimi nemůže snadno manipulovat. Despotie nemá své rytíře, neboť potřebuje knechty, kteří jsou ochotni kopat do ležících a být spoutané. Demokracie však velmi potřebuje statečné osobnosti, které hájí právo, i když je to pro ně nevýhodné a nesklídí za to potlesk. Potřebuje veřejné pracovníky, kteří jsou přístupni argumentům s nebíjí pod pás - neboť i to je metoda zbabělců. I demokracie potřebuje své "disidenty", kteří ve chvílích davových emocí dokáží překonat démona souhlasu a jít proti proudu.

Žijeme v době rozjitřených citů. Totalitní panstvo po sobě zanechalo spoušť. Nemá divu, že čím více se lidé dozvídají, v jakém stavu je republika, tím více roste spravedlivý hněv proti vinníkům. A navíc je tu očividný delikt vlastizrady, kterého se toto panstvo dopustilo, když proti vlastnímu lidu pozvalo cizí vojska, velebilo okupaci a nutilo k tomu i ostatní.

Ti, kdo se konkrétně provinili proti míru a lidskosti, patří před soud. Kdo brál neprávem ze státní pokladny musí zčizené vrátit a nést odpovědnost. Avšak to hlavní, co nás čeká, je porazit přátele starých pořádků v otevřeném politickém boji. Kdo se toho obává a spoléhá se na administrativní zákazy, nevěří v rozum, úsudek a odvahu svých spoluobčanů, nevěří v sílu občanské společnosti.

V roce 1945 byla též naše společnost plná spravedlivého rozhořčení. Až do té míry, že každý, kdo si troufal tvrdit, že někteří Němci jsou také lidé, byl okamžitě ukřižován jako kolaborant. A tu se staly věci, které se neměly stát: vůči provinilým i nevinným se začali porušovat normy práva a lidskosti. Začal jsme být jako oni - to jest jako nacisté. A to tragicky poznamenalo i náš další vývoj. Paralelou dnešní demokratické revoluce je však volání: Nejsme jako oni! Nežili bychom sa to pěkné healo zapomínat.

Budujeme právní stát. Právo musí platit universálně, nejen pro některé. Jeho výklad nesmí podléhat okamžitým náladám s politickým kampaním. Tam, kde bychom z moci, ale i z ochrany práva vyčlenili byt jen jediného člověka, přestává právo platit. To nemá nic společného s falešnou shovívavostí k lidem nehodným. Právo však nemůže být úskočné, abychom použili výrazu, kterým Jan Patočka charakterizoval falešnou morálku. Musíme je respektovat, ať se nám to hodí či nehodí. A porušíme-li je dnes v případě svých odpůrců, obrátí se právní libovůle zítra proti nám.

Prožili jsme pod dvěma totalitními režimy půl století, přerušeno jen dvěma krátkými svobodnějšími pauzami. Nemá proto divu, že se lidé obávají, aby se to zlé opět nevrátilo. Právem se mluví o "temných silách", které zde dosud působí a snaží se mezi nás zasít rozkol a svár. Bylo by však pošetilé domnívat se, že "temné síly" jsou jen mimo nás a že v nás samých sídlí jen čiré dobro.

Zlo není dílem jen jedné ideologie či koncepce. Je stěhovavé, mění své podoby a vývěsní štíty. Když však zkoumáte jeho rozličné jevy, vždy se za nimi objeví závist, agresivita a nenávisť člověka k člověku. Genocidu si nevymysleli teprve Hitler nebo Stalin, měli mnoho předchůdců. Např. v roce 1916 vyvraždili Turci na dva milióny Arménů a nepotřebovali k tomu ani plynové komory, ani žádnou speciální ideologii. Stačila jim k tomu docela "jednoduchá" nenávisť k jinak mluvícím s jinak věřícím spoluobčanům.

Někteří lidé se domnívají, že dnes kvůli útokům "holých lebek" na Romy a Vietnamce děláme zbytečný poplach. Prý jde o "pouhé incidenty". Kdo však

zná očitá svědectví, toho přejde chuť tyto jevy bagatelizovat. Ane, i to jsou neklamné signály "temných sil". A pokud jim nebudeme hned v zárodku energicky čelit, choroba zůstává se rozšíří jako AIDS. Bylo kdysi správně řečeno, že svoboda není svobodou, není-li také svobodou pro jinak smýšlející. A my k tomu dodáváme: pokud není svobodou a bezpečím také pro lidi jiného jazyka, vzezření a barvy pleti.

Zdá se nám, že nyní, když se otevřely dveře ke svobodě, jako by se mezi námi rozmohla nesašennlivost a neuvěřitelně malicherná hašteřivost. Naše země však bude ze všeho nejvíce potřebovat lidí věcně, snášenlivě, schopně sdružovat i ostatní, dokonce i své názorové odpůrce, ke konstruktivnímu dílu. Lidé pracovitě a podnikavě, kteří si však podnikavost nepletou s nesolidností a šmelinářskou morálkou, zděděnou z dob nesvobody. Lidé konceptní a cpravdové, to jest takové, kterým jde o pravdu. Kéž by se nám právě takové lidi podařilo najít a podpořit.

Šance svobody, která se před námi otevřela, se nemusí opakovat. Nesmíme ji proto promarnit.

Miroslav Lekký, Jar Ruml a Miroslav Tyl (všichni mluvčí Charty 77)

Za kolektiv Charty 77: V. Berda, R. Battěk, S. Devátý, L. Hejdlánek, M. Hromádková, B. Janát, J. Kordík, Z. Kotrlý, M. R. Křížková, I. Lamper, J. Litomiský, D. Němcová, R. Palouš, J. Ruml, F. Stárek, J. Sternová, A. Šabatová, L. Šilhánová, J. Štern, P. Šustrová

## POZITIVNÍ ZMĚNY V BRNĚNSKÉ VĚZNICI

Brno 16. 5. (VIA) - 30. dubna vzrušila naši veřejnost zpráva, že v brněnské bohunické věznici propukla vězeňská vzpoura. Zástupci obviněných, sdružení v tzv. Vězeňském fóru, předali tenkrát náčelníku věznice pplk. Hanákovi listinu s 22 požadavky. Od těchto událostí uplynulo dnes již více než 14 dní. Proto jsme se náčelníka věznice zeptali, jak vypadá situace nyní. "Atmosféra ve věznici je podstatně klidnější, avšak stále dochází k určitým projevům nezádné: vězeňským dvorem se čas od času ozývá skandování obviněných, což narušuje vězeňský pořádek. Především však dochází ke kontaktům mezi obviněnými a obyvateli přílehlé fakultní nemocnice, kteří rozebírají plot, aby vězňům předali alkohol, cigarety a potraviny, což je zde pochopitelně zakázáno. Co se týče plnění požadavků obviněných, zatím jsme akceptovali ty připomínky a návrhy, které spadají do naší kompetence. Obvinění nyní mohou mít na cele holicí strojky, mohou déle spát a mají možnost neomezené korespondence - dříve mohli psát jen jednou týdně. Třikrát za měsíc mohou dostat balíček až do pěti kilogramů, mezi nimi jeden s ovocem, oproti dřívějšímu, kdy to byl jeden tříkilový balíček za měsíc. Obvinění mohou mít na cele hodinky, psací potřeby a tranzistorová rádia, pokud jim je někdo z domova pošle. Další změna se týká hladovky. Dříve za její uplatnění následoval trest samovazby, což dnes již neaplikujeme," sdělil nám pplk. Hanák. Na naší otázku, jak vedení věznice postupovalo proti nezákonně jednajícím příslušníkům SNV, nám náčelník věznice sdělil, že takové případy se zde nevyskytly, avšak byli vyměněni někteří velitelé samosprávy, kteří neměli u obviněných a vězňů důvěru.

## CHCETE ZÍSKAT VOLEBNÍ LÍSTEK ?

Brno 21. 5. (VIA) - Je to velice jednoduché. Stačí pouze zajít na národní výbor, nahlásit tam svoje jméno, adresu a datum narození a lístek je váš. Zarážející ovšem je ta skutečnost, že pracovní odbor vnitřních věcí, který celou záležitost vyřizuje, nepovažuje ani za nutné zjistit si vaši totožnost. Takovýmto způsobem pak získáte - a to i za předpokladu, že vámí uvedené údaje jsou fiktivní - volebních lístků kolik jen budete chtít. Možné následky těchto praktik, které jsme zaregistrovali na Obvodním národním výboru pro Brno IV, raději ani nedomýšleme.

## P Ů L K R O Č N Í V Ý R O Č Í O B Ě A N S K Ě H O F Ō R A

Praha (VIA) - Dne 21. května v 16.30 hodin se v Českých Budějovicích na Masarykově náměstí sešlo několik tisíc lidí, aby vzpomenují půlroční výročí založení Občanského fóra. Celou akci pořádalo Koordinační centrum OF. K shromážděným promluvil Martin Erlich (význačný jihočeský student), dr. Mojmír Prokop (starosta Českých Budějovic), dr. Jiří Vlach (předseda jihočeského Krajského národního výboru), František Prudek (ředitel budějovické opery) a Jiří Šesták (ředitel činohry a loutkové divadla v Českých Budějovicích). Dr. Jiří Vlach v závěru shromážděným oznámil, že České Budějovice navštíví 29. května ve večerních hodinách prezident ČSFR Václav Havel, což do čtvrtiny zaplněné náměstí přijalo s bouřlivým potleskem.

## Z E S L O V N Í K U P O L I T I C K Ě H O M Ý Š L E N Í R O G E R A S C R U T O N A

### KOMUNISMUS (communism)

1. Společenské a politické uspořádání, definované tím, že žádný z jeho účastníků nevlastní podstatně víc než kterýkoli jiný, ať již proto, že veškerý majetek se pokládá za společný, nebo proto, že instituce majetku neexistuje, či proto (podle »Marxe«, že majetek je omezen na prostředky spotřeby a je vyloučeno, aby se lykal prostředky výroby a směny. Komunismus nutno odlišovat od uspořádání, v němž majetek není vlastněn společně, ale jakýmsi neosobním, nicméně autonomním vlastníkem, například státem (viz »socialismus«, »státní kapitalismus«, »státní socialismus«). Nutno jej také odlišit od takových uspořádání, v nichž je rovnost vlastnictví založena izolovanými nebo periodickými akty přerozdělování, ať již na základě obecného souhlasu, nebo zdaněním, nebo aktem státu. V žádném z takových uspořádání není - jak se uvádí - dosaženo podstaty komunismu, neboť jednotlivci je dopřáno právo na vlastnictví, takže jeho zrušení může docela dobře pokládat za nespravedlnost. Takové periodické vyrovnávání je navíc slučitelné s institucemi výměnného obchodu a směny, přičemž toto obojí se pokládá za cizí komunistickému ideálu.

Podle marxistické teorie je socialismus jistým stádiem vývoje a vede ke komunismu, proto Marx obě tato stádia často odlišoval. Skutečný komunismus (nebo "úplný komunismus") je neslučitelný s jakoukoli formou směny nebo sménné hodnoty. Je to reálný ekonomický výraz »demokracie a je charakterizován heslem "každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb" (Marx:

Kritik des Gothaer Programmes, 1875). Důraz na potřeby znamená, že mezi sménné hodnota a že je vylučována hodnota užitnou. Právě tím se komunistická společnost odlišuje od forem přerozdělování, s nimiž by jinak mohla být zaměňována.

2. Jakékoli hnutí, jehož cílem je zavést stav shora popsaný jako politický ideál. V dějinách se takových hnutí objevilo mnoho, ale v moderní době to hlavní začíná s evropskou revolucí roku 1848 a s uveřejněním Komunistického manifestu Marxe a Engelse, který vyšel téhož roku. Slovo "komunismus" se v jejich textech vyskytuje často, ale po dlouhou dobu bylo pro pojmenování ideálu preferováno slovo "socialismus"; hlavní marxistické strany se samy označovaly za sociálně demokratické (viz »sociální demokracie«). Politicky se začaly organizovat zároveň s první internacionálou v roce 1864 s Marxovou podporou. Třetí internacionála čili Kominternu - založená v Moskvě roku 1919 jako důsledek revoluce z roku 1917 - dala definitivně najevo, že dává přednost slovu "komunismus". »Lenin a Trocký tento pojem přijali proto, aby odlišili své ideály od prý "méně čistých" záměrů evropských socialistů a sociálních demokratů a také aby zdůraznili přibuzenost s Pařížskou komunou z roku 1870, která podle Marxe znamenala opravdový čin ve směru, kterému sám dával přednost. Kominternu byla mnohým popudem pro komunistické strany po celém světě a dala jim jméno, od té doby je komunismus synonymem pro řady forem vlád, jejichž "hlavním výsledkem" je Lenin.

3. Systém vlády, v němž komunistická strana panuje, aniž popouje legální »opeziaci

---

INFORM - informační bulletin Koordinačního centra Občanského fóra. Redakce - Bolzanova 7, 110 00 Praha 1.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha, č. j. 7A 90-P ze dne 2. 1. 1990; Uzávěrka tohoto čísla 22. května ve 22 hodin.

---